

Przedmiot:

PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Zasadnicza zmiana w stosunku do podstawy programowej z 2017 roku (dla absolwentów gimnazjów)

- **Większa szczegółowość i ilość treści, co skutkuje większą objętością nowej podstawy programowej.**
- Realizacja przedmiotu w ciągu 2 lat.
- Wybrane treści nauczania wiedzy o społeczeństwie w szkole podstawowej:
 - 2.3) wyjaśnia, jak funkcjonuje gospodarstwo domowe; wymienia główne źródła jego dochodów (z działalności zarobkowej: pracy, działalności gospodarczej, umów cywilnoprawnych oraz ze świadczeń społecznych – w powiązaniu z rodzajami ubezpieczeń społecznych);
 - 2.4) wymienia kategorie wydatków gospodarstwa domowego; planuje jego budżet;
 - 3.4) charakteryzuje oczekiwane kompetencje wybranych kategorii społeczno-zawodowych i ich miejsce na rynku pracy;
 - 3.5) planuje dalszą edukację, uwzględniając własne zainteresowania, zdolności i umiejętności oraz rady innych osób i sytuację na rynku pracy.
 - 6.1) wymienia zadania samorządu gminnego; przedstawia główne źródła przychodów i kierunki wydatków w budżecie gminy;
 - 9.3) przedstawia funkcje reklamy i krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy.
- Większość zagadnień ekonomicznych wprowadzanych na lekcjach przedsiębiorczości dla uczniów szkoły średniej będzie zatem zupełnie nowa; wymaga to od nauczycieli szkół średnich wprowadzania tych zagadnień od podstaw, z koniecznością wyjaśniania podstawowych pojęć ekonomicznych.
- **Większa liczba zagadnień związanych z etyką biznesu i instytucjami finansowymi.**

SZCZEGÓŁOWE PORÓWNANIE PODSTAW PROGRAMOWYCH: Z 2017 R. I 2019 R.

Obszar	Podstawa programowa z 2017 r. (dla absolwentów gimnazjów)	Podstawa programowa z 2019 r. (dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej)
Dane podstawowe wynikające z siatki godzin		
Liczba godzin na realizację przedmiotu w cyklu nauczania	Co najmniej 60 h	Co najmniej 60 h
Tygodniowy wymiar godzin na realizację przedmiotu	2 h	2 h
Klasa, w której należy realizować przedmiot	Klasa 2	Klasa 1
Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej		
Cele edukacyjne	<p>I. Komunikacja i podejmowanie decyzji. Uczeń wykorzystuje formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej; podejmuje decyzje i ocenia ich skutki, zarówno pozytywne, jak i negatywne.</p> <p>II. Gospodarka i przedsiębiorstwo. Uczeń wyjaśnia zasady funkcjonowania przedsiębiorstwa i sporządza prosty biznesplan; charakteryzuje mechanizmy funkcjonowania gospodarki i instytucji rynkowych oraz rolę państwa w gospodarce; analizuje aktualne zmiany i tendencje w gospodarce świata i Polski; rozróżnia i porównuje formy inwestowania i wynikające z nich ryzyko.</p> <p>III. Planowanie i kariera zawodowa. Uczeń opisuje mocne strony swojej osobowości; analizuje dostępność rynku pracy w odniesieniu do własnych kompetencji i planów zawodowych.</p> <p>IV. Zasady etyczne. Uczeń wyjaśnia zasady etyczne w biznesie i w relacjach pracownik-pracodawca, potrafi ocenić zachowania pod względem etycznym.</p>	<p>I. Wiedza.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Posługiwanie się elementarnymi pojęciami z zakresu podstaw przedsiębiorczości. 2. Rozumienie istoty przedsiębiorczości oraz poznanie jej roli w gospodarce i życiu człowieka. 3. Wyjaśnianie mechanizmów funkcjonowania gospodarki rynkowej, powiązań między jej podmiotami oraz poznanie roli państwa w procesach gospodarczych. 4. Zaznajomienie się z prawami i instytucjami chroniącymi konsumenta. 5. Rozumienie roli pieniądza i rynków finansowych w gospodarce, funkcjonowaniu przedsiębiorstw i życiu człowieka. 6. Poznanie rodzajów podatków, ich wpływu na budżety państwa, przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. 7. Dostrzeganie znaczenia ubezpieczeń w działalności gospodarczej i życiu człowieka. 8. Rozumienie funkcjonowania rynku pracy, zasad aktywnego poszukiwania pracy, przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej, poznanie praw oraz obowiązków pracownika i pracodawcy. 9. Poznanie zasad funkcjonowania przedsiębiorstwa w gospodarce rynkowej, form organizacyjno-prawnych, innowacyjnych modeli biznesowych i procedury rejestracji działalności gospodarczej.

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Cele edukacyjne

10. Rozumienie zasad zarządzania, roli marketingu oraz społecznej odpowiedzialności w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa.

II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce.

1. Wyszukiwanie informacji z różnych źródeł, ich selekcja i analizowanie.
2. Stosowanie w praktyce kluczowych pojęć związanych z przedsiębiorczością.
3. Podejmowanie przemyślanych decyzji na podstawie wskaźników ekonomicznych oraz samodzielne obserwacje zjawisk zachodzących w gospodarce.
4. Odpowiedzialne gospodarowanie pieniędzmi, analizowanie, ocenianie i świadome korzystanie z usług finansowych oraz inwestowanie kapitału z wykorzystaniem wiedzy na temat praw klienta usług finansowych.
5. Podejmowanie niezależnych, odpowiedzialnych decyzji finansowych w odniesieniu do własnych zasobów.
6. Podnoszenie kompetencji osobistych i społecznych niezbędnych na rynku pracy oraz wzmacnianie motywacji do pracy.
7. Analizowanie oferty rynku pracy, sporządzanie dokumentów aplikacyjnych, dokonywanie autoprezentacji oraz korzystne prezentowanie się podczas rozmowy kwalifikacyjnej.
8. Rozróżnianie skutków wynikających z nawiązania i rozwiązania stosunku pracy oraz wykonywania czynności na podstawie umów cywilnoprawnych i analizowanie przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r. poz. 917, z późn. zm.).
9. Analizowanie otoczenia przedsiębiorstwa, w tym rynku, na którym przedsiębiorstwo działa.
10. Projektowanie działań w zakresie zakładania własnego przedsiębiorstwa lub podejmowania innych przedsięwzięć o charakterze społeczno-ekonomicznym.
11. Przygotowanie do prowadzenia własnej działalności gospodarczej.
12. Efektywne uczestniczenie w pracy zespołowej, z wykorzystaniem umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej, oraz wdrażanie zasad skutecznego przywództwa w organizacji.

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Cele edukacyjne

13. Rozpoznawanie działań etycznych i nieetycznych w życiu gospodarczym oraz przejawów społecznej odpowiedzialności biznesu.

III. Kształtowanie postaw.

1. Wykorzystanie zdobytej wiedzy ekonomicznej do rozwijania własnej postawy przedsiębiorczej jako jednego z podstawowych warunków aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym, w tym skutecznego wykonywania pracy najemnej i prowadzenia własnej działalności gospodarczej.
2. Korzystanie z szans pojawiających się na rynku, podejmowanie inicjatywy, pomysłowość oraz zdolność do pokonywania barier wewnętrznych i zewnętrznych.
3. Docenianie postaw przedsiębiorczych w życiu codziennym, gotowość do czynnego uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym kraju oraz współodpowiedzialność za jego rozwój.
4. Docenianie roli przedsiębiorców budujących w sposób odpowiedzialny konkurencyjną gospodarkę oraz dostrzeganie znaczenia wolności gospodarczej i własności prywatnej jako filarów gospodarki rynkowej.
5. Przyjmowanie postaw patriotyzmu gospodarczego, rozumianego jako odpowiedzialność konsumentów i ludzi biznesu za dobrobyt gospodarczy i społeczny kraju.
6. Rozumienie konsekwencji działań nieetycznych związanych z finansami, w tym obowiązkami podatkowymi.
7. Kształtowanie w sobie odpowiedzialnych postaw jako przyszłych pracowników i pracodawców oraz należytego wypełnienia obowiązków, a także sprawiedliwego, opartego na prawości i dążeniu do prawdy traktowania pracowników.
8. Kształtowanie proaktywności, odpowiedzialności za siebie i innych oraz umiejętnego godzenia własnego dobra z dobrem innych ludzi.
9. Zainteresowanie prowadzeniem własnej działalności gospodarczej oraz motywacja do ciągłego samorozwoju i inwestowania w siebie.
10. Kształtowanie postawy otwartości i szacunku do innych osób oraz zdolności podejmowania dialogu i współpracy.
11. Przyjmowanie postaw etycznych, społecznej solidarności i odpowiedzialności w życiu gospodarczym.

Obszar

Podstawa programowa z 2012 r.

Podstawa programowa z 2018 r.

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Cele edukacyjne		<p>Podsumowanie</p> <p>W nowej podstawie programowej cele kształcenia są zapisane bardziej szczegółowo, a nowym rozwiązaniem jest wydzielenie grupy celów dotyczących kształtowania postaw. W zakresie wiedzy położono nacisk na poznanie i rozumienie funkcjonowania gospodarki z uwzględnieniem instytucji finansowych, ubezpieczeń, rynku pracy, zasad funkcjonowania przedsiębiorstw.</p>
Treści nauczania – działy tematyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Człowiek przedsiębiorczy. 2. Rynek – cechy i funkcje. 3. Instytucje rynkowe. 4. Państwo, gospodarka. 5. Przedsiębiorstwo. 6. Rynek pracy. <p>Podsumowanie</p> <p>Działy tematyczne zapisane hasłowo.</p>	<p>1. Gospodarka rynkowa: przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, gospodarka nakazowo-rozdzielcza (centralnie planowana) i rynkowa, rodzaje rynków, podmioty gospodarki rynkowej, struktury rynkowe, mechanizm rynkowy, fazy cyklu koniunkturalnego, rola państwa w gospodarce, konsument na rynku.</p> <p>2. Rynek finansowy: pieniądź i jego obieg, instytucje rynku finansowego, formy inwestowania, bank centralny i polityka pieniężna, bankowość komercyjna i spółdzielcza, podatki, ubezpieczenia, umowy bankowe i ubezpieczeniowe, ochrona klienta usług finansowych, etyka w finansach.</p> <p>3. Rynek pracy: mierniki i wskaźniki, popyt i podaż na rynku pracy, kariera zawodowa, poszukiwanie pracy, rozmowa kwalifikacyjna, formy zatrudnienia, systemy płac, prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy, bhp i organizacja pracy, związki zawodowe, etyka w pracy.</p> <p>4. Przedsiębiorstwo: klasyfikacje przedsiębiorstw, biznesplan, otoczenie przedsiębiorstwa, formy organizacyjno-prawne, procedury rejestracji i likwidacji, źródła finansowania działalności, analiza rynku, zarządzanie przedsiębiorstwem, praca zespołowa, marketing, wynik finansowy, formy opodatkowania, księgowość, negocjacje, etyka w biznesie i społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw, funkcjonowanie przedsiębiorstwa.</p> <p>Podsumowanie</p> <p>Działy tematyczne zapisane hasłowo wraz z wyszczególnieniem zagadnień wchodzących w ich skład.</p>
Treści nauczania – wymagania szczegółowe	<p>Podobieństwa starej i nowej podstawy programowej</p> <p>Uczeń:</p>	
	1.1) przedstawia cechy, jakimi charakteryzuje się osoba przedsiębiorcza;	1.1) identyfikuje cechy człowieka o postawie przedsiębiorczej, rozpoznaje je u siebie oraz określa związek zachowania się osoby przed-

Obszar**Podstawa programowa z 2012 r.****Podstawa programowa z 2018 r.****Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej****Treści nauczania – wymagania szczegółowe**

1.3) rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej;	siębiorczej z szansami, jakie stwarza gospodarka rynkowa;
1.6) analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która zgodnie z zasadami etyki odniosła sukces w życiu zawodowym;	4.20) analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która w zgodzie z zasadami etycznymi odniosła sukces jako przedsiębiorca;
1.8) stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska;	1.2) rozumie rolę umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej jako elementu postawy przedsiębiorczej oraz stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej we współdziałaniu z innymi uczestnikami rynku;
1.9) przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw w roli członka zespołu, pracownika, konsumenta; 1.10) zna prawa konsumenta oraz wymienia instytucje stojące na ich straży; przedstawia zasady składania reklamacji w przypadku niezgodności towaru z umową;	1.10) charakteryzuje organizacje i instytucje prokonsumenckie, w tym rzecznika konsumenta i Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz wyjaśnia zakres ich działania na podstawie materiałów źródłowych; 1.11) posługując się prawami przysługującymi konsumentom, określa drogę ich egzekwowania, w tym zasady składania reklamacji;
1.11) odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych; wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów;	4.12) charakteryzuje główne instrumenty marketingowe, rozumie ich rolę w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa oraz wykorzystuje posiadaną wiedzę w tym zakresie do projektowania działań marketingowych w planowanym przedsiębiorstwie lub przedsięwzięciu; 4.13) wykazując się kreatywnością, projektuje działania promocyjne, uzasadnia ich rolę w planowanym przedsięwzięciu oraz dyskutuje nad pozytywnymi i negatywnymi przykładami wpływu reklamy na klientów;
2.3) wymienia podstawowe cechy, funkcje i rodzaje rynków;	1.5) analizuje funkcje rynku i rozróżnia rodzaje rynków; 1.6) charakteryzuje podmioty gospodarki rynkowej, w tym gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa, określa zależności między nimi, rozróżnia struktury rynkowe: monopol, oligopol, konkurencja monopolistyczna, konkurencja doskonała oraz dostrzega negatywne skutki ograniczonej konkurencji na rynku;
2.4) wyjaśnia okrężny obieg pieniądza w gospodarce rynkowej; 3.1) rozróżnia formy i funkcje pieniądza;	2.1) omawia funkcje i formy pieniądza oraz jego obieg w gospodarce;
2.5) omawia transformację gospodarki Polski po 1989 r.;	1.4) na tle cech gospodarki nakazowo-rozdzielczej (centralnie planowanej) wykazuje zalety gospodarki opartej na mechanizmie rynkowym, doceniając fundamentalne wartości, na jakich się opiera (wolność gospodarcza, prywatna własność);

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

<p>2.6) charakteryzuje czynniki wpływające na popyt i podaż; 2.7) wyznacza punkt równowagi rynkowej na prostych przykładach;</p>	<p>1.7) wyjaśnia prawo popytu i podaży, posługując się wykresami uwzględniającymi zmianę ceny oraz charakteryzuje czynniki wpływające na popyt i podaż;</p>
<p>3.2) wyjaśnia rolę, jaką rolę w gospodarce odgrywają instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne; 4.6) charakteryzuje narzędzia polityki pieniężnej;</p>	<p>2.2) charakteryzuje instytucje rynku finansowego w Polsce (Narodowy Bank Polski, Komisja Nadzoru Finansowego, Rzecznik Finansowy, Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie, Bankowy Fundusz Gwarancyjny, banki komercyjne i spółdzielcze, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, zakłady ubezpieczeń, podmioty świadczące usługi płatnicze) oraz objaśnia ich znaczenie w funkcjonowaniu gospodarki narodowej, przedsiębiorstw i życiu człowieka; 2.7) identyfikuje najważniejsze funkcje i zadania Narodowego Banku Polskiego, charakteryzuje instrumenty polityki pieniężnej oraz omawia rolę Rady Polityki Pieniężnej w realizacji celu inflacyjnego poprzez kształtowanie stóp procentowych;</p>
<p>3.3) oblicza procent od kredytu i lokaty bankowej, ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie; 3.10) analizuje oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych.</p>	<p>2.5) dyskutuje nad wyborem rodzaju funduszu inwestycyjnego, uwzględniając potencjalne zyski oraz ryzyko wystąpienia strat; 2.8) analizuje oferty usług banków komercyjnych i spółdzielczych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w zakresie kont osobistych, kart płatniczych, lokat terminowych, kredytów i pożyczek oraz oferty pozabankowych instytucji pożyczkowych, uwzględniając realną stopę procentową, a także dostrzega zagrożenia i rozumie zasady bezpieczeństwa przy korzystaniu z bankowości elektronicznej; 2.12) charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń według różnych kryteriów i porównuje oferty zakładów ubezpieczeń na przykładzie ubezpieczenia nieruchomości lub pojazdów mechanicznych; 2.13) krytycznie analizuje przykładową umowę kredytu lub pożyczki;</p>
<p>3.4) wyjaśnia mechanizm funkcjonowania giełdy papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie; 3.5) wskazuje różnicę między różnymi rodzajami papierów wartościowych; 3.6) wymienia podstawowe wskaźniki giełdowe i wyjaśnia ich wagę w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie;</p>	<p>2.4) charakteryzuje rodzaje papierów wartościowych oraz objaśnia mechanizm inwestowania na giełdzie papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie;</p>

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

<p>1.7) podejmuje racjonalne decyzje, opierając się na posiadanych informacjach, i ocenia skutki własnych działań;</p> <p>3.7) rozróżnia formy inwestowania kapitału i dostrzega różnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania;</p> <p>3.8) oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie;</p>	<p>2.3) rozróżnia formy oszczędzania i inwestowania, ocenia je z punktu widzenia ryzyka i przewidywanych zysków oraz przeprowadza symulowaną inwestycję w wybraną formę;</p> <p>2.16) jest świadomy, że należy korzystać z różnorodnych i wiarygodnych źródeł informacji przed podjęciem decyzji finansowych;</p>
<p>3.9) charakteryzuje system emerytalny w Polsce i wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową a wysokością emerytury;</p>	<p>2.6) dostrzega konieczność wczesnego rozpoczęcia systematycznego oszczędzania i inwestowania środków finansowych na emeryturę;</p>
<p>4.1) wymienia i charakteryzuje ekonomiczne funkcje państwa;</p> <p>4.3) przedstawia przyczyny i narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę;</p> <p>4.9) charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce;</p>	<p>1.8) opisuje zachowania gospodarki w kolejnych fazach cyklu koniunkturalnego, charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę oraz dyskutuje na temat metod przeciwdziałania zjawiskom kryzysowym w gospodarce krajowej i światowej;</p>
<p>4.4) wymienia źródła dochodów i rodzaje wydatków państwa;</p> <p>4.5) wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę;</p>	<p>1.9) wyróżnia podstawowe źródła wpływów i kierunki wydatków budżetu państwa oraz wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na funkcjonowanie gospodarki;</p> <p>2.9) identyfikuje rodzaje podatków według różnych kryteriów oraz wyjaśnia ich wpływ na gospodarkę kraju, przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe;</p>
<p>5.1) charakteryzuje otoczenie, w którym działa przedsiębiorstwo;</p> <p>5.10) charakteryzuje czynniki wpływające na sukces i niepowodzenie przedsiębiorstwa;</p>	<p>4.5) analizuje mikro- i makrootoczenie przedsiębiorstwa, identyfikuje mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia projektowanego przedsięwzięcia, wybierając jego lokalizację;</p> <p>4.9) zbiera, analizuje i prezentuje informacje o rynku, na którym działa przedsiębiorstwo;</p>
<p>5.3) sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie;</p>	<p>4.2) uzasadnia przydatność sporządzania i przedstawia strukturę biznesplanu oraz objaśnia poszczególne jego elementy;</p> <p>4.4) sporządza w postaci biznesplanu projekt własnego przedsiębiorstwa lub innego przedsięwzięcia o charakterze społeczno-ekonomicznym oraz przedstawia go w formie pisemnej albo w postaci prezentacji;</p> <p>4.14) prognozuje efekty finansowe projektowanego przedsiębiorstwa lub przedsięwzięcia na podstawie zestawienia planowanych przychodów i kosztów;</p>

Obszar

Podstawa programowa z 2012 r.

Podstawa programowa z 2018 r.

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

5.4) rozróżnia podstawowe formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstwa;	4.6) charakteryzuje podstawowe formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw (indywidualna działalność gospodarcza, spółka cywilna, spółki prawa handlowego) i przedsiębiorczości społecznej (w tym spółdzielnia pracy, spółdzielnia socjalna, stowarzyszenie, fundacja) oraz uwzględniając odpowiedzialność prawną i majątkową właścicieli, dobiera formę do projektowanego przedsiębiorstwa lub przedsięwzięcia;
5.5) opisuje procedury i wymagania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa;	4.7) przedstawia procedury związane z rejestracją indywidualnej działalności gospodarczej i jej likwidacją;
5.6) omawia zasady pracy zespołowej i wyjaśnia, na czym polegają role lidera i wykonawcy; omawia cechy dobrego kierownika zespołu;	4.11) stosuje zasady pracy zespołowej, wyjaśnia rolę oraz identyfikuje cechy dobrego lidera i wykonawcy;
5.9) charakteryzuje zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie krajowym i międzynarodowym;	4.11) stosuje zasady pracy zespołowej, wyjaśnia rolę oraz identyfikuje cechy dobrego lidera i wykonawcy; a 4.18) rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie, w tym przejawy korupcji w życiu gospodarczym oraz rozumie istotę i cele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw; 4.21) dostrzega możliwości rozwoju przedsiębiorstwa i osiągnięcia sukcesu rynkowego przy pełnym poszanowaniu zasad etycznych w biznesie; 4.22) wyszukuje i analizuje informacje o sukcesach polskich przedsiębiorstw, w tym ze swojego regionu, na rynku krajowym i międzynarodowym, osiąganych zgodnie z prawem i etyką biznesu; 2.17) ocenia przykłady praktyk i zachowań etycznych oraz nieetycznych na rynku finansowym.
6.1) omawia mierniki i skutki bezrobocia dla gospodarki oraz sposoby walki z bezrobociem;	3.1) analizuje podstawowe mierniki i wskaźniki rynku pracy, w tym współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia i stopę bezrobocia;
6.2) wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka;	3.3) rozpoznaje motywy aktywności zawodowej człowieka oraz analizuje szanse i możliwości rozwoju własnej kariery zawodowej, dostrzegając rolę procesu uczenia się przez całe życie;
6.3) analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim;	3.5) analizuje własne kompetencje i możliwości zdobycia doświadczenia zawodowego w formie wolontariatu, praktyk lub stażu oraz

Obszar

Podstawa programowa z 2012 r.

Podstawa programowa z 2018 r.

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

6.4) wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje;

znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym;

6.5) rozróżnia sposoby zatrudnienia pracownika i interpretuje podstawowe przepisy Kodeksu pracy, w tym obowiązki i uprawnienia pracownika i pracodawcy;

3.8) rozróżnia formy zatrudnienia i rodzaje umów o pracę, określa korzyści z wyboru konkretnej formy i umowy oraz wymienia sposoby rozwiązywania stosunku pracy;

3.10) analizuje prawa i obowiązki pracownika (w tym młodocianego) i pracodawcy oraz omawia specyfikę zatrudnienia osób niepełnosprawnych;

3.11) na podstawie analizy przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeksu pracy wymienia rodzaje urlopów przysługujące pracownikowi;

6.6) sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy;

3.6) opracowuje dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy;

6.7) przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej i uczestniczy w niej w warunkach symulowanych;

3.7) przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej i uczestniczy w niej w warunkach symulowanych, eksponując swoje zalety oraz dostrzega podstawowe błędy popełniane podczas rozmowy;

6.8) charakteryzuje różne formy wynagrodzeń i oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto; wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych;

3.9) charakteryzuje różne systemy płac, rodzaje i formy wynagrodzeń oraz identyfikuje koszty płacy i oblicza wynagrodzenie netto;

2.10) wyjaśnia zasady składania rocznej deklaracji i obliczania podatku dochodowego od osób fizycznych;

6.9) rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w roli pracodawcy i pracownika; wyjaśnia zjawisko mobbingu w miejscu pracy oraz przedstawia sposoby przeciwdziałania.

3.13) dostrzega rolę związków zawodowych w ochronie praw pracowniczych, ocenia zachowania etyczne i nieetyczne zarówno pracodawcy, jak i pracowników, oraz rozpoznaje przejawy mobbingu i konsekwencje zatrudniania bez umowy.

Nauczyciel a realizacja podstawy programowej

Podsumowanie podobieństw

1. Duża część zapisów szczegółowych wymagań starej i nowej podstawy jest **niemal identyczna lub bardzo zbliżona**. Dotyczy to takich zagadnień, jak: cechy osoby przedsiębiorczej, przebieg kariery zawodowej zgodny z zasadami etyki, formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej, rodzaje rynków, formy i funkcje pieniądza, prawo popytu i podaży, analiza ofert instytucji finansowych, formy inwestowania kapitału, cykl koniunkturalny, wpływ państwa na gospodarkę, deficyt budżetowy, dług publiczny, budżet państwa, procedury rejestracji działalności gospodarczej, zasady pracy zespołowej, dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy, rozmowa kwalifikacyjna, formy wynagrodzeń, obliczanie wynagrodzenia netto, roczna deklaracja podatkowa, zachowania etyczne i nieetyczne w roli pracodawcy i pracownika.

2. Zagadnienia są **podobne, ale zapisane w innym ujęciu**. Dotyczy to takich zagadnień, jak: mocne i słabe strony własnej osobowości, prawa konsumenta, zalety gospodarki rynkowej na tle cech gospodarki nakazowo-rozdzielczej, system emerytalny, rodzaje podatków, otoczenie

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Nauczyciel a realizacja podstawy programowej

przedsiębiorstwa, mierniki i wskaźniki rynku pracy, motywy aktywności zawodowej, poszukiwanie pracy, narzędzia polityki pieniężnej, marketing i reklama.

3. Pewne zagadnienia są **podobne, ale zostały uszczegółowione i znacznie rozszerzone** w nowej podstawie programowej: podmioty gospodarki rynkowej, instytucje rynku finansowego, analiza ofert instytucji finansowych, biznesplan, podstawowe formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw, zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie, przepisy Kodeksu pracy.

4. Niektóre zagadnienia są podobne, ale treści w nowej podstawie zostały **znacznie okrojone**: giełda papierów wartościowych i wskaźniki giełdowe.

Różnice między starą i nową podstawą programową

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Treści nauczania starej podstawy, które nie występują w nowej podstawie.

Uczeń:

1.2) rozpoznaje zachowania asertywne, uległe i agresywne; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej;

1.4) charakteryzuje swoje role społeczne i typowe dla nich zachowania;

1.5) zna korzyści wynikające z planowania własnych działań i inwestowania w siebie;

2.1) charakteryzuje społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania, odwołując się do przykładów z różnych dziedzin;

2.2) rozróżnia czynniki wytwórcze (praca, przedsiębiorczość, kapitał, ziemia i informacja) i wyjaśnia ich znaczenie w różnych dziedzinach gospodarki;

4.2) opisuje podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego;

4.7) identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji;

4.8) wyjaśnia wpływ kursu waluty na gospodarkę i handel zagraniczny;

4.10) wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski;

4.11) wskazuje największe centra finansowe i gospodarcze na świecie;

4.12) ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski oraz podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji.

5.2) omawia cele działania przedsiębiorstwa oraz sposoby ich realizacji;

Treści nauczania nowej podstawy, które nie występowały w starej podstawie.

Uczeń:

1.3) dostrzega znaczenie przedsiębiorczości, w tym innowacyjności i kreatywności w życiu osobistym i rozwoju społeczno-gospodarczym w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej;

2.11) formułuje argumenty za i przeciw stosowaniu podatku dochodowego progresywnego i liniowego;

2.14) analizuje postanowienia ogólnych warunków ubezpieczenia na przykładzie ubezpieczenia na życie lub ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków;

2.15) formułuje reklamację do instytucji rynku finansowego i pisze skargę do Rzecznika Finansowego na przykładzie wybranego produktu finansowego;

3.2) wyjaśnia mechanizm popytu i podaży na rynku pracy oraz identyfikuje czynniki wpływające na równowagę na rynku pracy;

3.4) rozróżnia metody poszukiwania pracy oraz ocenia ich przydatność i efektywność z punktu widzenia własnej ścieżki rozwoju zawodowego;

3.12) przedstawia zasady dobrej organizacji oraz bezpieczeństwa i higieny pracy na przykładzie konkretnego stanowiska;

4.1) klasyfikuje przedsiębiorstwa wg kryteriów rodzaju prowadzonej działalności, wielkości i formy własności oraz charakteryzuje innowacyjne modele biznesu, w tym startupy;

4.3) inspirując się doświadczeniami własnymi i znanych przedsiębiorców oraz bazując na zebranych informacjach z rynku, znajduje pomysł na własną działalność gospodarczą lub przedsięwzięcie społeczne, oceniając go pod względem innowacyjności;

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

5.7) identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji;
5.8) omawia etapy realizacji projektu oraz planuje działania zmierzające do jego realizacji;

4.8) znajduje możliwości finansowania działalności gospodarczej lub projektowanego przedsięwzięcia (w tym ze środków instytucji finansowych, urzędów pracy, funduszy unijnych i venture capital, „aniołów biznesu”) oraz określa funkcje inkubatorów przedsiębiorczości w powstawaniu i rozwoju małych firm, w tym startupów;
4.10) wyjaśnia istotę procesu zarządzania różnymi zasobami przedsiębiorstwa, w tym zasady skutecznego zarządzania ludźmi oparte na koncepcji przywództwa;
4.15) ocenia wady i zalety poszczególnych form opodatkowania indywidualnej działalności gospodarczej w zakresie podatku dochodowego oraz wymienia inne podatki, którymi może być objęty przedsiębiorca;
4.16) omawia funkcje dowodów księgowych i podstawowe zasady księgowości oraz wypełnia dowody księgowe i książkę przychodów i rozchodów na potrzeby rozliczenia podatku dochodowego;
4.17) wyjaśnia zasady skutecznych negocjacji, uwzględniając strategię „wygrana-wygrana”, przedstawia przykłady technik manipulacyjnych stosowanych podczas negocjacji oraz podaje negatywne skutki ich stosowania;
4.19) na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego określa rozmiary „szarej strefy” w Polsce oraz przyczyny i negatywne skutki jej rozwoju;
4.23) obserwuje proces funkcjonowania lokalnego przedsiębiorstwa w trakcie ćwiczeń terenowych lub dyskutuje na tematy związane z prowadzeniem biznesu podczas spotkania z przedsiębiorcą na podstawie informacji o podejmowanych przez niego działaniach innowacyjnych i w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu.

Nauczyciel a realizacja podstawy programowej

Podsumowanie

Zagadnienia dotyczące psychologicznych podstaw przedsiębiorczości, realizowane dotąd w szkole ponadgimnazjalnej, zostały częściowo przeniesione do szkoły podstawowej i włączone do zajęć z wiedzy o społeczeństwie.

Podsumowanie

Wprowadzenie kilkunastu nowych treści nauczania – wymagań szczegółowych – dotyczy głównie zagadnień związanych projektowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej oraz zabezpieczeniem interesów konsumentów w relacjach z instytucjami rynku finansowego. Nowymi zagadnieniami między innymi są: analiza ogólnych warunków ubezpieczenia, reklamacja do instytucji rynku finansowego, bezpieczeństwo i higieny pracy, startupy, źródła finansowania działalności gospodarczej, negocjacje w biznesie, czy „szara strefa” w gospodarce.

Obszar

Podstawa programowa z 2012 r.

Podstawa programowa z 2018 r.

Realizacja przedmiotu – zagadnienia z podstawy programowej

Nauczyciel a realizacja podstawy programowej

W nowej podstawie z przedsiębiorczości **pominięto wiele istotnych zagadnień**: inflacja, globalizacja gospodarki światowej, czynniki wytwórcze. Należy jednak zwracać uwagę na to, aby wiedza ucznia była spójna, wprowadzić te treści do nauczania przedsiębiorczości. Uczeń, bez wprowadzenia na przykład pojęcia inflacji, nie będzie w stanie zrozumieć pozostałych zagadnień gospodarczych.